

спосіб отримувати прибутки та підвищити ділову активність в економіці без великих первинних затрат, який використовується у розвинених країнах (обсяг світового ринку ІТ-аутсорсингу перевищує 60 млрд. дол. США) [1].

Висновки. Вихід на якісно новий рівень розвитку українських ІТ можна здійснити за рахунок вдосконалення нормативно-правової бази, збереження, підтримки якісної освіти, мотивації кваліфікованих українських спеціалістів для активної діяльності на національному ринку, розвитку аутсорсингу програмного забезпечення. Основні перспективи у даному напрямі – за розробкою проектів нових українських інноваційних науково-дослідних структур, програм використання наукового потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної цільової науково-економічної програми розвитку індустрії програмної продукції України на 2009-2012 роки.

2. Постанова Президії Національної Академії наук України N 102 від 13.04.2001 «Про стан та перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні».

3. Христиановський В.В. Інтеграція України до світового економічного простору через інформаційні технології. - Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.05.01 - світове господарство і міжнародні економічні відносини. - Донецький національний університет, Донецьк, 2004.

4. «Информационные технологии – несбыточные мечты или реальный шанс для Украины»: Иван Спасокукоцкий, «Техническая газета», №29 (81), 28 июля 2009 г.

Мартьянов О.І., к.е.н., доцент,
Макух Т.О., кафедра міжнародних
економічних відносин і бізнесу ІМВ НАУ

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В умовах поширення впливу світової фінансової кризи одним з визначальних факторів у досягненні стабільного функціонування і розвитку підприємств є ефективність формування та оптимізація розміщення їх фінансових ресурсів. Будь-яке підприємство повинно мати таку кількість фінансових ресурсів, які б створили передумови для забезпечення стабільного процесу виробництва, отримання прибутку, постійного зростання та розширення.

На практиці, в останні роки механізми формування та оптимізації розміщення фінансових ресурсів вітчизняних підприємств весь час вдосконалюються, зростає їх вплив на динаміку та стабільність розвитку як окремих галузей, так і економіки країни в цілому, тому дослідження питань у цій сфері є надзвичайно актуальним. Ця актуальність визначається ще й тим,

що без наукового обґрунтування шляхів та напрямів удосконалення механізму формування та оптимізації розміщення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання України не можна розраховувати на підвищення результатів їх діяльності та ефективного виконання ними функцій учасників економічних відносин.

Роль фінансових ресурсів у виробничому процесі в сучасних умовах можливо чітко визначити лише за умов наявності ґрунтовного науково-теоретичного аналізу фінансових ресурсів як економічної категорії; видалення певних термінологічних нашарувань дозволить нам адекватно оцінити їх значення для практичного застосування у фінансовій сфері діяльності вітчизняних підприємств в умовах кризи.

Сутність категорії “фінансові ресурси” трактувалася вченими з різних позицій. На мікроекономічному рівні фінансові ресурси визначаються як грошові фонди окремих суб'єктів господарювання (Д.А. Аллахвердян, Е.О. Вознесенський). У даному випадку не враховується частина засобів підприємства, яка знаходиться в не фондovій формі, на що звертали увагу у своїх працях Л.А.Лахтіонава, А.М. Поддєрьогін, С.В.Хачатурян. Фінансові ресурси розглядаються також окремими науковцями із позиції грошових коштів (В.Г. Белоліпецкий, О.І.Волков, О.М. Загородна, В.М.Опарін, В.М. Серединська, Н.Н. Ушакова, Р.В.Федорович та інші), фінансових активів (А.І. Дієва), капіталу (І.Т.Балабанов, О.Бланк, І.І. Д'яконова, А.О. Єпіфанов, І.В.Сало, О.С. Філімоненков) тощо. Не зважаючи на всю різноманітність поглядів на визначення сутності фінансових ресурсів, усі фахівці єдині щодо їх призначення – вони необхідні для виконання підприємствами своїх фінансових зобов'язань, здійснення розширеного відтворення й економічного стимулювання [1].

Фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість здійснення виробництва продукції, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою, постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків. Їх рух опосередковує рух матеріальних та трудових ресурсів, необхідних складових організації виробничого процесу.

Використання фінансових ресурсів на підприємствах здійснюється в результаті розподілу грошових надходжень шляхом:

- утворення фондів грошових коштів;
- виконання фінансових зобов'язань перед державою та суб'єктами господарювання;
- фінансового забезпечення процесів відтворення на підприємствах.

Таким чином, розподіл фінансових ресурсів може здійснюватися у 2-х формах – фондovій і нефондovій. Це пояснюється тим, що частина фінансових ресурсів підприємства використовується на утворення грошових фондів цільового призначення: фонду оплати праці, фонду виробничого розвитку, фонду матеріального заохочення тощо. Інша частина фінансових ресурсів

використовується для виконання платіжних зобов'язань перед бюджетом, установами фінансово-кредитної системи, постачальниками.

У даному дослідженні доцільно буде взяти за основу підхід Василика О.Д., який пропонує наступну структуру фінансових ресурсів підприємства (рис.1):

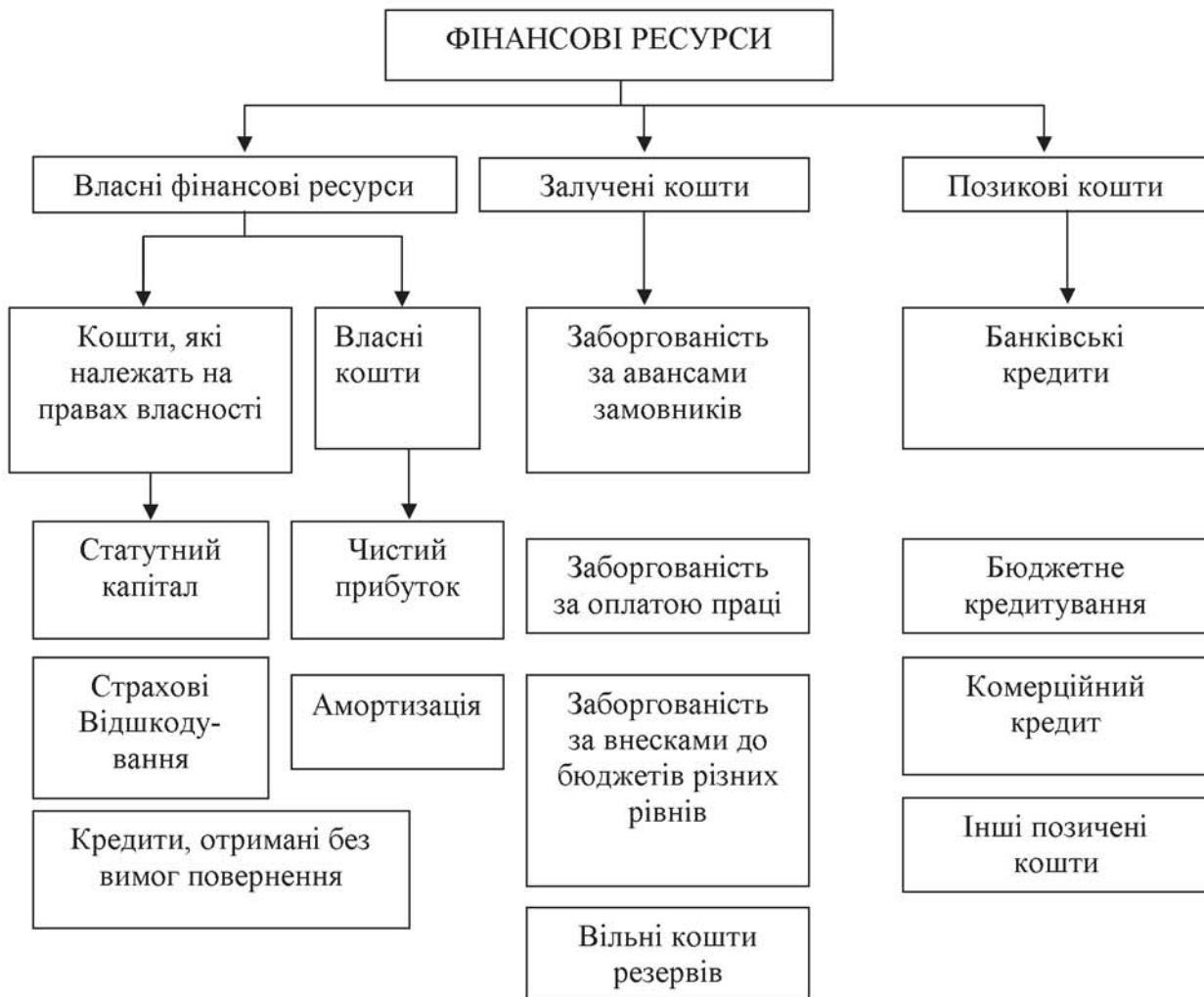


Рис. 1. Структура фінансових ресурсів підприємств [3]

Коротко охарактеризуємо кожну ланку. Власні кошти це кошти підприємств, які постійно знаходяться в обігу і кінцевий строк використання ними не встановлений. Формуються вони за рахунок власного капіталу, тобто тієї частини активів підприємства, яка залишається після виконання його зобов'язань.

Залучені кошти – це ті, які не належать підприємству, але внаслідок діючої системи розрахунків постійно знаходяться у його обороті. Формуються вони за рахунок усіх видів кредиторської заборгованості підприємства.

Позичені кошти – це ті кошти, що отримує підприємство на визначений термін, за плату й на умовах повернення. Формуються вони в основному за рахунок коротко- і довгострокових кредитів банків.

Всі види перерахованих фінансових ресурсів беруть участь як у формуванні активів підприємства, так і в здійсненні його виробничо-господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Вони можуть використовуватися для придбання сировини, матеріалів та напівфабрикатів у постачальників; придбання основних засобів; придбання нематеріальних активів; придбання довготермінових фінансових інструментів інвестиційного портфелю підприємства; виплати заробітної плати працівникам; виплати дивідендів власникам підприємства; здійснення інших виплат грошових засобів в процесі господарської діяльності; сплати податкових платежів до бюджету та до позабюджетних фондів; погашення основного боргу за довготерміновими та короткотерміновими кредитами і позиками; забезпечення приросту незавершеного капітального будівництва; викупу власних акцій підприємства тощо.

Прибуток та амортизаційні відрахування всі вчені-економісти включають до складу власних джерел фінансових ресурсів підприємства. Амортизаційні відрахування забезпечують відтворення основних засобів, а розмір прибутку залежить від підсумків роботи підприємства та раціонального розміщення фінансових ресурсів. Амортизаційні відрахування являють собою специфічний вид цільових фінансових ресурсів. Вони окремо не формуються, а надходять на поточний рахунок у складі виручки від реалізації та на підставі обліку виділяються на окремому бухгалтерському рахунку та спрямовуються на фінансування капітальних вкладень – нове будівництво, розширення і модернізацію діючих потужностей, технічне переозброєння, придбання нової техніки, впровадження новітніх технологій тощо.

У кругообороті коштів амортизаційні відрахування відображають перенесену на готову продукцію вартість основних засобів, їх зносу у процесі експлуатації. Тобто це витрати підприємства в даному виробничому циклі, а у виручці від реалізації ця сума являється цільовим доходом, призначеним для простого відтворення основних засобів. Саме з цих позицій амортизаційні відрахування є фінансовими ресурсами підприємства, призначеними для відтворення зношених у процесі виробництва основних засобів. Можна сказати - це поетапне повернення початкових фінансових ресурсів, вкладених в основні засоби, які можуть використовуватись в поточному році.

Оборотні кошти являють ту частину фінансових ресурсів, яка постійно перебуває в оброті та спрямовується на придбання сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та інших елементів виробничих запасів. Частина цих коштів перебуває у незавершеному виробництві та в готовій нереалізованій продукції. До них належать також залишки грошових коштів підприємства.

Оборотні кошти, як і амортизаційні відрахування, призначені для забезпечення простого відтворення фондів, які здійснюється як за рахунок власних оборотних коштів, так і залучених джерел – короткострокових кредитів і кредиторської заборгованості. Тому, дуже важливо встановити оптимальну структуру цих фінансових ресурсів. Власні кошти повинні забезпечувати мінімальну стабільну потребу, без якої процес виробництва неможливий. Це здійснюється шляхом їх нормування в адміністративному порядку та на основі самостійного визначення обсягів власних коштів, залучених в оборотні фонди. При самостійному встановленні обсягів власних оборотних коштів

підприємство виходить зі своїх фінансових можливостей, при чому зацікавлене у збереженні та ефективному використанні власних оборотних коштів. Ефективність використання забезпечується високим рівнем оборотності. Чим вищий рівень оборотності, тим менше коштів потрібно для забезпечення виробничого процесу. Одним із основних чинників неефективного використання оборотних коштів є осідання їх у незавершеному виробництві й нереалізованій готовій продукції.

Потреба у власних оборотних коштах визначається як виробничими, так і фінансовими чинниками. Виробничі — це обсяги виробництва, тривалість виробничого циклу, періодичність закупівлі виробничих запасів, терміни реалізації продукції і форми розрахунків за неї. Зміни цих показників ведуть до необхідності коригування власних оборотних коштів. Скорочення обсягів виробництва та інших показників сприяє зменшенню потреби у власних оборотних коштах. Вивільнені ресурси можуть бути спрямовані на інші цілі. Збільшення вказаних показників веде до необхідності приросту власних оборотних коштів. Цей приріст забезпечується за рахунок власного прибутку підприємства чи наданих ресурсів.

Фінансовий чинник визначає можливість забезпечення власними оборотними коштами та необхідність залучення до формування оборотних фондів позичкових коштів. Це залежить від фінансових результатів діяльності підприємства, від рівня самофінансування та наявності майна, яке може бути прийняте банком у заставу, а також від його стабільного становища на ринку.

Забезпеченість підприємства оборотними коштами, як і основними фондами, безпосередньо впливає на його діяльність. Недостатність оборотних коштів веде до незабезпеченості виробничого процесу. Нераціональне та неефективне їх використання звужує виробничі й фінансові можливості підприємства. Втрата чи осідання оборотних коштів веде до банкрутства підприємства.

Інколи підприємства залучають кошти інших кредиторів, які надаються у позику під певний (обумовлений) відсоток на термін до одного року з оформленням векселя, який є найпростішою й найпоширенішою формою кредитних грошей чи іншого боргового зобов'язання. Видача векселя боржником означає фактично перетворення (перехід) товару в гроші, тобто, коли таких грошей недостатньо, їх замінює вексель.

Поширеною формою залучення коштів інших суб'єктів господарювання є комерційний кредит. Він використовується підприємствами за браком фінансових ресурсів у покупця (споживача) і неможливості розрахуватися з постачальником. У такому випадку виникає необхідність відстрочки платежів. Постачальник дає згоду на надання відстрочки платежу за продукцію, що поставляється, і від споживача він замість грошей одержує вексель або інше боргове зобов'язання. Використання комерційного кредиту спрощує реалізацію товарів, прискорює обертання оборотних коштів і зменшує потребу в кредитних і грошових ресурсах.

До позапланових залучених джерел формування оборотних коштів належить кредиторська заборгованість, яка з'являється внаслідок браку власних оборотних коштів. Кредиторська заборгованість - це короткострокові

зобов'язання підприємств, які виникають: за розрахунками з бюджетом; за розрахунковими документами, строк оплати яких не настав і які не сплачено в строк; за невідфактурованими поставками-розрахунками взаємних вимог, векселями, термін оплати яких не настав і які не сплачено в строк; за короткостроковими кредитами. Вона є допустимою (нормальною), якщо її передбачено у чинному порядку розрахунків. Однак на підприємстві може бути і прострочена кредиторська заборгованість, яка негативно може вплинути на фінансові результати підприємства і утворюється в результаті порушення покупцями порядку і термінів оплати розрахункових документів.

Стан кредиторської і дебіторської заборгованості, їх участь у формуванні та використанні оборотних коштів промислових підприємств свідчать про серйозні негаразди в господарській діяльності.

Важливим джерелом формування фінансових ресурсів підприємств є тимчасово вільні кошти, або їх ще називають „сталі (стійкі) пасиви”, що призначені для сплати податків, внесків до позабюджетних фондів до настання строків сплати платежу; але до моменту сплати вказані кошти підприємство може раціонально використовувати.

Підприємство не може їх віднести ні до власних, ні до позикових коштів, тому що тут не виникають позичкові відносини, та відсутній суб'єкт, у якого підприємство позичило ці кошти, але присутній суб'єкт, якому ці кошти підприємство заборгувало, а саме: робітники та держава. Вони входять до складу виручки від реалізації товарів (робіт, послуг), сформовані в результаті його господарської діяльності, і до використання їх за призначенням використовуються на фінансування поточної діяльності підприємства.

На нашу думку, якщо в обороті підприємства споживача більше товарів і грошей підприємства-постачальника це може привести (а в більшості випадків на практиці так і трапляється) до утворення неплатежів, погіршення фінансового стану підприємства, уповільнення обертання оборотних коштів. Тому раціональне формування власних і залучених оборотних коштів має значний вплив на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства, сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними коштами.

Господарська діяльність підприємства неможлива без періодичного використання різноманітних форм позикових або кредитних коштів. Загальноекономічною причиною появи кредитних відносин є товарне виробництво. Основою функціонування кредиту є рух вартості у сфері товарного обміну, в процесі якого виникає розрив у часі між рухом товару і його грошовим еквівалентом, відбувається відокремлення грошової форми вартості від товарної. Якщо рух товарних потоків випереджає грошовий, то підприємства - споживачі товарів із настанням моменту плати за них не завжди мають достатні кошти, що може зупинити нормальний процес відтворення. З іншого боку, коли рух грошових потоків випереджає товарні, то на підприємствах нагромаджуються тимчасово вільні кошти. Виникає суперечність між безперервним вивільненням грошей у кругооберті оборотних коштів і потребою в постійному використанні матеріальних і

грошових ресурсів. При цьому виникнення кредитних відносин зумовлюється не самим фактом незбігу в часі відвантаження товару і його оплати, а узгодженням між суб'єктами кредитних відносин умови щодо відстрочки платежу шляхом укладання кредитної угоди. Але оборот товарів є не єдиною причиною появи кредитних взаємовідносин. Нині кредитні відносини виникають за будь-якої економічної чи фінансової операції, що пов'язана із заборгованістю одного з учасників такої операції.

Тобто, за браком власних оборотних коштів підприємства залучають банківські кредити, кошти інших кредиторів та комерційний (товарний) кредит. Кредит дає змогу доцільніше організувати оборот коштів підприємств, не витратити значних фінансових ресурсів на створення зайвих запасів сировини й матеріалів.

Брак коштів може виникнути також через сезонність виробництва, що зумовлює в одні періоди випереджаюче зростання виробничих витрат порівняно з надходженням коштів і спричиняє додаткову потребу в коштах понад ті, що є в розпорядженні підприємства. В інші періоди витрати виробництва зменшуються або зовсім припиняються, збільшується вихід готової продукції та надходження грошової виручки, частина якої виявляється тимчасово вільною.

Таке чергування зростання додаткових потреб у коштах і створення тимчасово вільних залишків їх на тому самому підприємстві створюють реальну економічну основу для використання кредитів на формування виробничих і оборотних фондів та погашення їх через певний час. На підприємствах виникає потреба в кредитах під виробничі запаси, якщо їх розміри перевищують власні кошти, тобто якщо створюються наднормативні запаси. Причиною таких можуть бути сезонність завезення, нерівномірна або дострокова поставка матеріальних ресурсів постачальниками та ін.

Наднормативні запаси незавершеного виробництва і готової продукції можуть створюватися на підприємствах у зв'язку з прискоренням темпів зростання обсягів виробництва, некомплектністю постачання, транспортними утрудненнями щодо відправлення продукції споживачам, припиненням відвантажень продукції споживачам через їхню неплатоспроможність тощо.

За допомогою кредитів підприємство може розраховуватись зі своїми постачальниками; використати для підтримування кругообороту фондів діючих підприємств, що обслуговують процес реалізації продукції; на капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, упровадженням нової техніки; удосконалення технології виробництва, та інші витрати, що приводять до збільшення вартості основних засобів. До таких кредитів підприємства вдаються, якщо відчувають брак власних коштів, призначених на ці цілі, а саме: прибутку й амортизаційних відрахувань.

Використання різноманітних форм кредитування підприємства прискорює рух грошових і матеріальних ресурсів та сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності.

Для здійснення господарської діяльності розмір та структура фінансових ресурсів залежить від обсягу виробництва та його ефективності. Зв'язок між розміром фінансових ресурсів та обсягом виробництва є двояким, оскільки основним регламентуючим фактором збільшення обсягів виробництва є величина фінансових ресурсів, як і навпаки. Наприклад, недостатній розмір фінансових ресурсів веде до скорочення обсягу виробництва та неможливості його розширення, зниження рівня використання виробничих потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів.

Достатній розмір фінансових ресурсів забезпечує: стабілізацію обсягів виробництва, а також можливість його розширення; високий, проте не повний рівень використання виробничих потужностей; достатній рівень забезпечення організації матеріальними ресурсами, а, отже, здатність в процесі виробництва відшкодувати авансовані фінансові ресурси в обсязі, що не буде поступатися використаному. Тому, необхідно особливу увагу приділяти оптимізації розміщення фінансових ресурсів підприємств, а наявність оптимального залишку фінансових ресурсів є одним із важливих факторів безперервності процесу господарювання.

Надлишковий обсяг фінансових ресурсів сприяє тенденції збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту продукції, що випускається, освоєння нових видів продукції, повного використання існуючих виробничих потужностей, повного забезпечення підприємства необхідними товарно-матеріальними цінностями, що забезпечить зростання об'ємів фінансових ресурсів, проте може також вести до перевитрат та недоцільного їх використання, до скорочення обсягів виробництва.

Тому, можна сказати, що оптимальне розміщення фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах – це важливий, складний і комплексний процес, суть якого полягає в науково обгрунтованому пошуку і реалізації на практиці найбільш ефективних рішень по формуванню, розподілу і використанню фінансових ресурсів при виборі найкращих форм їх організації з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. При формуванні та оптимізації розміщення фінансових ресурсів необхідно прагнути, насамперед, забезпечення прибуткової діяльності, а це досягається завдяки процесу ефективного планування фінансових показників діяльності підприємства, сутність якого ми розглянемо у наступній публікації.

Література:

1. Буряк П.Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства// Економіка України. - 2006.№ 10. с.123-128.
2. Ванькович Д.В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств // Фінанси України. – 2004. - № 9. – с. 112-116.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: - К.: НІОС. - 2000. - 416 с.
4. Пойда – Носик Н.Н., Грабарчук С.С. Фінансові ресурси підприємств // Фінанси України.-2003.-№1.-с.96-2003.

5. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація //Фінанси України. – 2003.- №4- с.77-81.
6. О.Л. Хотомлянський, І.О. Сіненко. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств// Актуальні проблеми економіки.- 2007. № 2(68)-с.145-151.

Сомов В.Ф.,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ІМВ НАУ

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування світового ринку технологій відбулося в другій половині 50-х – 60-і роки ХХ сторіччя, коли обсяг міжнародних комерційних операцій за технологіями перевищив масштаби національного обміну. Це дозволило виділити міжнародний обмін технологіями в окрему форму МЕВ. За даними МВФ кількість країн, що обмінюються технологіями з 1960 року збільшилося з 22 до 84, розширився обсяг щорічних ліцензійних операцій, що свідчить про зростаючу економічну роль цього виду товарів для всіх учасників обміну технологіями. Технологічний обмін перевищує традиційні світогосподарські потоки товарів, послуг і капіталів.

Актуальність теми полягає в тому, що науково технічний потенціал нині є визначним фактором, що забезпечує конкурентоспроможність національної економіки. Сьогодні приріст валового продукту в найбільш розвинених країнах світу на 75-80% визначається інноваційними досягненнями, а України становить – 0,1%. Саме тому, варто вивчати та аналізувати цю проблему, задля того, щоб виявити недоліки, пріоритетні напрями розвитку та можливі шляхи покращення та вдосконалення становища України на світовому ринку технологій. Це сприятиме позитивним змінам в життєдіяльності суспільства нашої держави, допоможе вивести стан економіки України на новий рівень.

На промислово розвинуті країни приходить близько 90% світового ринку технологій, у тому числі більше 60% приходить на США, Японію, Великобританію, Німеччину і Францію. Велика частина торгівлі ліцензіями приходить на наступні галузі: електротехнічна й електронна промисловість – 19%, залізне машинобудування – 18%, хімічна промисловість – 17,4%, транспортне машинобудування – 10,2% всього обсягу комерційних операцій.

Однією з найважливіших складових інноваційного процесу і перспективним механізмом економічної стабілізації держави є трансферт технологій, сутність якого полягає в передачі ноу-хау, нових технологій, технологічного обладнання та науково-технічних знань від власника до замовника. В національному законодавстві високі технології визначаються як «технології, які розроблені на основі новітніх наукових знань, за технічним рівнем перевищують кращі вітчизняні та іноземні аналоги і спроможні